Glasblåsarns barn

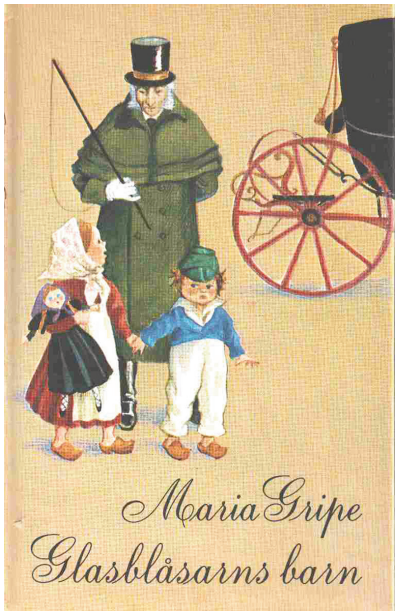

Glasblåsarns barn **är en av de berättelser som ingår i Svenska Filminstitutets stora skolbioprojekt Boken på duken – en satsning på film som läsfrämjare i skolan. Boken av Maria Gripe och filmen av Anders Grönros är tillsammans ett fantastiskt inspirerande material för roliga läs- och skrivövningar i klassrummet.**

Rek. från åk 2

En filmhandledning av Eva Westergren och Malena Janson

Om berättelsen

Marias Gripes berättelse *Glasblåsarns barn* (1964) är i många avseenden en klassisk saga om två syskon som blir bortrövade till ett land där ingen kärlek finns, berättad i en karg och uttrycksfull stil och med inslag av häxor, spådomskonst och övernaturligheter.

Men vid närmare betraktelse finns här ingen ren ondska eller godhet, utan människorna är snarare offer för olyckliga omständigheter och gör så gott de kan och förstår inte alltid när de gör någon illa. I Anders Grönros filmversion (1998) har Gripes saga blivit en suggestiv, expressionistisk film med inslag av skräck men också av kärlek och försoning. Här tas filmens många konstnärliga möjligheter verkligen tillvara och sagan om Klas och Klara, deras fattiga föräldrar, de rika men olyckliga Härskaren och Härskarinnan samt de två häxorna Milda och Nana blir till en hyllning till filmkonsten.

Observera: Av pedagogiska skäl rekommenderar vi att man läser Maria Gripes bok som högläsning i klassrummet innan man ser filmen. Dels därför att boken lämpar sig så väl för just högläsning, dels för att filmen ter sig mindre skrämmande när man vet att berättelsen slutar väl.

Sagans form och färger

Sagan ger oss kunskaper och insikter och berättar om svårigheter och dilemman som vi ställs inför i avgörande skeden i våra liv. Den berättar inte bara i yttre handling utan skildrar också vad som sker på ett inre plan hos de olika personerna.

I sagan möter vi ofta två olika världar. Den ena är fylld av logiskt tänkande och praktiskt handlande. I den andra härskar drömmarna och fantasierna och gör bilder av mänskliga behov och brister. I sagan möts de olika världarna och gränsen mellan fantasi och verklighet suddas ut.

Glasblåsarns barn – både boken och filmen – har starka inslag av klassisk saga. Här finns till exempel tydliga motsatspar (gott-ont, fattig-rik, ljus-mörker etcetera), här finns sagoteman som bortrövade barn, häxor och magi och här finns tydlig sensmoral, budskap som får karaktärerna – och kanske även läsaren/publiken – att växa: Man ska ta vara på det viktigaste i livet och inte slarva bort det, men man ska heller inte förneka de mörka sidorna av sig själv eller leva i ett överflöd som skymmer kärnan till lycka.

• Vem är det som berättar historien om Glasblåsarns barn? Här skiljer sig boken och filmen åt så läs/lyssna noga! Vilken effekt får det att Flaxa Mildväder berättar filmsagan? Gör det att filmen blir annorlunda än boken? På vilket/vilka sätt?

• Fundera på de olika motsatspar som finns i berättelsen. Vilka karaktärer förknippar ni med ljus respektive mörker? Skriv ned vilka som är "goda" och vilka som är "onda" samt vilka som är "både-och" eller "varken-eller". Vilka karaktärer känner ni igen er i/identifierar ni er med?

• *Glasblåsarns barn* har inspirerats av klassiska sagor, till exempel av Bröderna Grimm. Ta reda på vilka Bröderna Grimm var och vilka sagor de gjort sig kända för! En av de sagor som de nedtecknat är *Hans och Greta*. Läs den sagan och gör sedan jämförelser med *Glasblåsarns barn*. Vilka tydliga likheter respektive skillnader hittar ni?

Ringar, vävar och spegelbarn – symboler och bildspråk

Ett annat centralt inslag i den klassiska sagan, som både Maria Gripe och filmregissören Anders Grönros tagit fasta på, är användandet av symboler och bildspråk. Saker i sagor har ofta mer än en betydelse och när man analyserar dem ger de tolkningsingångar i berättelsen som gör att den blir ännu mer spännande.

• I *Glasblåsarns barn* finns flera sådana symboler: de vackra glasen som Albert blåser, den ring som Sofia får av Albert och de olika vävar som finns i berättelsen; dels Flaxa Mildväders, dels de spindelvävsformationer som vi kan se i Härskarens och Härskarinnans slott. Dela in klassen i mindre grupper och låt grupperna fördjupa sig i varsin symbol. Hur skildras den? Vilken betydelse har den för de olika personerna i berättelsen? Hur påverkar den vår förståelse för berättelsen? Skriv, rita och berätta för varandra.

• Flaxa Mildväder förstår redan i början av filmen att det finns ett hot, att något hemskt kommer att hända. Hon kan se det i sin väv men hon ser inte exakt vad som kommer att hända. Varför? Om hon kunde se vad som skulle hända skulle hon ju kunna skriva ett varningsbrev eller ett varnings-sms till Albert och Sofia. Vad skulle hon skriva? Hitta på ett brev eller ett sms och läs upp för varandra. Arbeta eventuellt i par för att inspirera varandra.

"Barn blir vad man gör dem till"

I *Glasblåsarns barn* är vuxnas beteende mot barn ett centralt tema. När Sofia är ledsen och irriterad på Albert slänger hon vid ett tillfälle ur sig att "barnen, de är ju mest till besvär". Härskarinnan vill bara ha barnen som dekoration; de ska vara tysta och söta och göra som hon själv. Och Nanas tortyrliknande uppfostringsmetod får rentav Klas och Klara att förvandlas till lerkrukor.

• Hur påverkas Klas och Klara av de vuxna omkring dem? Gör de som de blir tillsagda? Vad händer när de inte lyder? Vad är det att vara "snäll" respektive att vara "elak" som barn? Är det alltid snällt att lyda eller kan det faktiskt vara snällare att göra tvärtom ibland? Arbeta en och en eller två och två. Skriv och berätta om en sak som du gjort som du tycker varit väldigt snällt och en sak som du gjort som du tycker var elakt. Låt det vara hemligt eller läs upp för varandra i par.

• När Klas och Klara tas till slottet i Önskestad glömmer

de sitt tidigare liv för alla deras minnen försvinner ner i Glömminneån. Låtsas att du fiskar upp deras minnen ur ån. Hitta på och skriv ner antingen Klas eller Klaras allra lyckligaste minne från sitt liv med mamma och pappa. Låtsas att du är Klas eller Klara och skriv i jag-form, som i en dagbok.

Flaxa Mildväder och Nana är systrar. Medan Flaxa är en person som försöker hjälpa människor att själva hitta rätt i livet är Nana en som förtrycker och med psykiskt och fysiskt våld utplånar alla viljor och självständiga tankar. De är båda två starka personligheter som har stor inverkan på människorna runtom sig.

• Vilken inverkan har Flaxa och Nana på Härskaren och Härskarinnan?

• Hur kan det komma sig att Flaxa och Nana har blivit så olika? Fantisera kring deras uppväxt som systrar; hur deras föräldrar var, hur andra vuxna i deras omgivning behandlade dem, hur deras förskola och skola var, hur deras kompisar var, hur de såg ut, vad de tyckte om att göra etcetera. Vad var det som gjorde att Flaxa blev som hon blev och att Nana blev som hon blev?

• Vilka är de viktigaste egenskaperna hos en förälder? Skriv, rita och berätta!

Boken på duken – när en text blir film

När en bok överförs, eller adapteras, till film genomgår berättelsen alltid förändringar – större eller mindre. Det finns de som menar att boken alltid är bättre än filmen och andra som inte tycker att de behöver läsa boken om de redan har sett filmen och därför "vet vad som händer". Men en bok och en film är två helt olika medium och de har båda sina tillgångar och sina begränsningar. Man behöver inte välja eller rangordna dem! En bok är bättre på att skildra vissa skeenden, en film bättre på andra.

Glasblåsarns barn har förändrats ganska mycket när den överförts från bok till duk men det är tydligt att filmregissören har velat behålla stämningen och de viktigaste temana från boken. Några saker som skiljer sig från bok till film är att Klas och Klara är betydligt äldre i filmen, att filmen berättas av Flaxa Mildväder och att barnen tydligare är huvudpersoner i filmen, medan de vuxna har mer framträdande roller i boken.

Ibland väljer filmskaparna att förändra berättelsen för att den bättre ska passa filmmediets audiovisuella berättande och i *Glasblåsarns barn* är det nog huvudskälet till förändringarna. Maria Gripes knappa, nästan karga, språkbruk har getts en mycket expressiv visuell gestaltning med tydlig symbolik och inspiration från tysk expressionistisk film såsom *Nosferatu* (1919) och *Doktor Caligaris kabinett* (1921).

Det kan också finnas andra skäl att omstöpa en historia, t ex att det finns saker som man kan berätta i textform men som blir alltför läskiga på film.

• Fundera ut några frapperande skillnader mellan boken och filmen *Glasblåsarns barn*. Det kan vara en enstaka scen som är helt annorlunda, eller en karaktär eller en miljö eller ett händelseförlopp. Läs, gärna flera gånger, exakt hur det skildras i boken och titta på hur det skildras i filmen. Skriv ner filmens skeende som om det var en boktext. Fundera på varför det skiljer sig mellan bok och film. Vad tror ni? Hur skulle ni själva filma just den scenen/personen/motsvarande om ni var filmregissörer?

Den Poetiska Eddan och den fornnordiska mytologin

Boken *Glasblåsarns barn* är indelad i tre delar, eller "stycken" som författaren kallar dem. Varje del inleds med ett citat från en fornnordisk skrift som kallas *Poetiska Eddan*. Den skrevs ned på Vikingatiden i Norge och Island och här finns dikter, gudasagor och visdomsord samlade.

• Leta upp de tre citaten och fundera på vad de betyder.

Vad tror ni? Vad har de här citaten med berättelsen om *Glasblåsarns barn* att göra?

• Den fornnordiska mytologin berättar om de gudar man trodde på innan Norden blev kristet. Den berättar bl a om hur jorden skapades, om gudarna Oden och hans korpar, om fruktbarhetsgudinnan Freja och om jätten Loke. Ta reda på lite mer om den fornnordiska mytologin. Välj en person att fördjupa dig i: rita, skriv och berätta!

Tips på vidare läsning

Några lättlästa böcker om den fornnordiska mytologin:
• Camilla Gripe, *Nordiska gudar: lättläst version* (1999)
• Erik Hjorth Nielsen, *Hugin och Munin berättar om Nordens gudar* (2007)
• Andreas Palmaer, *Nordiska gudar: Lokes hämnd* (2012)
• Lena Stiessel, *Om Tors hammare och andra nordiska gudasagor* (1995)

Andra fantastiska barnböcker av Maria Gripe:
• *Tordyveln flyger i skymningen* (1978): ursprungligen en radioföljetong som Maria Gripe skrev tillsammans med Kaj Pollak. Finns numera även som cd-skivor och MP3.
• Trilogin om *Hugo och Josefin* (1961-66)
• *Nattpappan* (1968) och *Julias hus och Nattpappan* (1971)

Gör en egen filmatisering av *Glasblåsarns barn*

Som en del av skolbioprojektet **Boken på duken** inbjuder Svenska filminstitutet under läsåret 2013/14 till en webbaserad filmfestival. Så varför inte göra en egen version av *Glasblåsarns barn* i klassen? Läs mer om regler, tidsplan och inspiration på:
• http://sfi.se/sv/filmiskolan/Teman-och-projekt/Boken-pa-duken/

Produktionsuppgifter

Sverige 1998
Manus: Anders Grönros
Regi: Anders Grönros
Foto: Philip Ogaard
Klippning: Thomas Holewa & Eddie Axberg
Scenografi: Jan-Olov Ågren

I rollerna
Klara – Jasmine Heikura
Klas – Oliver Peldius
Sofia – Pernilla August
Albert – Stellan Skarsgård
Härskarinnan – Elin Klinga
Härskaren – Thommy Berggren
Flaxa Mildväder – Lena Granhagen
Nana – Ann-Cathrin Palme

Tekniska uppgifter
Speltid: 100 minuter
Censur: från 7 år
Svensk premiär: 1998

Distribution
DVD utgiven av SF Home Entertainment Sweden. Institutionella rättigheter för att visa i skolan: Swedish Film AB, Vretenvägen 12, 171 54 Solna. Tel: 08-445 25 50. E-mail: info@swedishfilm.se

Redaktion Malena Janson, Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, maj 2013